

Striptekenaars bewerken *Haar*

Kunstzinnige ontwikkeling via strips in de klas

‘Vanaf een bergtop kijkt een amazone neer op de karavaan die onder haar langs trekt.’ Dit is strook 90 uit het scenario dat striptekenaar Rolf Thijssen schreef voor het CKV-1 project ‘strips in de klas’ van het Dr.-Knippenbergcollege in Helmond. Laury Persoon uit 4-vwo kreeg de opdracht om deze strook creatief in te vullen. De andere 209 leerlingen uit 4-havo en 4-vwo kregen eenzelfde opdracht voor de resterende 197 stroken. Het resultaat is het prachtige stripalbum Farao Feros dat in een oplage van 2300 exemplaren professioneel werd gedrukt. In maart 2004 zijn de 4-havo en 4-vwo klassen aan de slag gegaan met een stripalbum getiteld Haar.

Ine Pels

Op het Dr.-Knippenbergcollege worden de lessen CKV-1 anders ingevuld dan op andere middelbare scholen. Mijn collega Michael Grefrath en ik hebben ervoor gekozen niet met een methode te werken, maar met drie zelf gekozen thema’s per jaar, die uitgaan van een stroming uit een bepaalde cultuurperiode. Momenteel is het thema ‘De jaren zestig’ aan de orde. Omdat er tijdens het thema ‘Egypte’ twee jaar geleden zo enthousiast aan het stripalbum is gewerkt, lag het voor de hand om ook de jaren zestig beeldend uit te werken in een strip. Wederom is de hulp ingeroepen van Rolf Thijssen, die vier uren met een klas aan de uitwerking van het scenario werkt. Per thema worden op het Dr.-Knippenbergcollege voor CKV-1 twaalf mentorlessen ingevuld en twaalf carrousellessen. Een carrousel bestaat uit vier lessen die door een discipline worden ingevuld, bijvoorbeeld het vak ruimtelijke ordening. Tijdens een thema krijgen de leerlingen drie

verschillende carrousels aangeboden. In de mentoruren komt het culturele stuk van de periode aan de orde. De carrouseluren zijn gericht op de kunstzinnige ontwikkeling van de leerlingen. Hierbij gaat het erom de leerlingen zelf te laten ervaren hoe kunst kan ontstaan. Per carrousel werken de leerlingen aan een bepaalde opdracht die gerelateerd is aan het thema, bijvoorbeeld een muziekopdracht, een beeldende opdracht, een filmanalyse of zelf werken met de camera of een ruimtelijke opdracht. De carrousels worden ingevuld door vakdocenten uit eigen school of door mensen van buiten.

Egypte

Het stripboek *Farao Feros* was onderdeel van het thema ‘Egypte’. Tijdens de mentorlessen kregen de leerlingen de belangrijkste culturele overblijfselen uit de Egyptische geschiedenis aangeboden zoals het

geloof in die tijd, de goden en godinnen, de farao’s, de piramides, het beeldschrift, het leven in die tijd, het proces van het mummificeren. In de carrousellessen muziek werd de opera *Aïda* van Jules Massenet aangeboden. Opdrachten waren gericht op de beleving van de muziek. In de beeldende lessen tekenden de leerlingen een suggestie van een reliëf (champlevé) door middel van licht en schaduw zoals dat in Egypte gebeurde. De opdracht was een troon te tekenen voor een god/farao die zelf ook in, op of naast deze troon aanwezig is. De attributen van deze god moesten ook zichtbaar zijn. De resultaten waren prachtig. Tijdens de ruimtelijke lessen ontwierpen de leerlingen een Egyptisch dodenmasker. Eén carrousel was gewijd aan het tekenen van een stripboek. We kwamen op het idee door het stripboek van Kuifje. Voor deze lessen werd een professionele striptekenaar van buiten ingehuurd, Rolf Thijssen.

Strip

Op vier achtereenvolgende maandagen heeft Thijssen acht klassen les gegeven over het maken van een strip. De eerste les was een introductie met uitleg. De leerlingen kregen een uitgewerkt scenario waarvoor een (kort) verhaaltje van Herodotus de grondslag vormde.

Thijssen heeft dit verhaaltje opgerekt tot een achtenveertig pagina's tellend stripverhaal. Het scenario is weer opgedeeld in 198 stroken. Het verhaal gaat over een farao op wie een vloek rust. Om de vloek te verdrijven, moet hij op zoek gaan naar een vrouw die nog nooit iemand gekust heeft en haar kussen. Elke leerling kreeg een strook toegewezen. Deze kon bestaan uit een, twee of drie aparte plaatjes. Als een strook een halve of hele pagina besloeg, mocht er met drie of vier personen aan gewerkt worden. Een leerling kreeg een korte beschrijving van wat er in de strook moest gebeuren. Daarna was hij vrij om een eigen creatieve invulling te geven aan de strook, mits daarbij de rode draad van het verhaal niet werd verstoord. Een leerling die niet het hele verhaal gelezen had en een strook kreeg met de zin: 'Hij ging op de bok zitten,' tekende een mannelijke geit in plaats van de koets die bedoeld was. Deze bok moest overgetekend worden. Intussen konden de leerlingen alvast oefenen door zelf een potloodtekening te maken van poppetjes en huizen uit het oude Egypte. Thijssen had hiervoor wat referentiemateriaal verzorgd: basistekeningen van een farao, een soldaat, een Egyptische vrouw, een dorpsgezicht. Opdracht was het visualiseren van de tekst met potlood, balpen of gewassen inkt. Digitaal inkleuren mocht ook. De tweede les

begonnen de leerlingen aan hun strook met potlood en gum. Afmetingen van de plaatjes stonden in het scenario. Veel leerlingen werkten de tekeningen tot in detail uit. Soms merkte men dat iemand goed was in het tekenen van paarden. Deze werd dan gevraagd ook op andere plaatjes een paard te tekenen. Dat is niet erg, want het belangrijkste is dat leerlingen leren om te visualiseren, de tekst om leren zetten naar beeld. De derde en de vierde les werden besteed aan het omtrekken van de potloodlijnen met inkt en de laatste stap was het inkleuren met gewassen inkt.

Afwerking

Alles werd ingeleverd en er was een ploeg leerlingen die de tekeningen in zou gaan scannen. Niet alles verliep zonder problemen. Een leerling had zo'n vijftien stroken ingescand toen de systeembeheerder besloot tot het leeghalen van de digitale mappen. Weg waren de scans, alles moest dus opnieuw. Een andere leerling had een stapeltje tekeningen mee naar huis genomen om te scannen. Thuisgekomen bleek hij de map te zijn verloren. Er is niets meer teruggevonden. Aan een groep leerlingen werd gevraagd opnieuw de stroken te tekenen. Ook bleek dat de tekstballonnetjes moeilijk te lezen waren. Er is toen besloten alle tekstballonnetjes weg te gummen. Rolf Thijssen heeft daarvoor in de plaats met de computer een inzet gemaakt met digitale tekst. Dat ziet er niet alleen professioneler uit, maar het bevordert ook de leesbaarheid. Naast het visualiseren van het verhaal kwamen er ook allerlei zaken aan bod zoals research, compositie, het ontwikkelen van een eigen stijl en het digitaal bewerken van de teksten. De volgende stap was het vinden van een drukker die de stripboeken voor een redelijke prijs en toch naar onze wensen wilde drukken. Er was besloten

het boekje in full colour uit te geven en niet als schoolkrant. De leerlingen krijgen daardoor de indruk een 'echt' stripboek in handen te hebben. Grappig is dat het helemaal niet stoort dat eenzelfde farao er op verschillende stroken anders uitziet. Op één strook, bestaande uit drie plaatjes, heeft een leerling de poppetjes zelfs als harkpoppetjes getekend, zoals kleine kinderen dat doen. In het totaaloverzicht van de bladzijde stoort het helemaal niet, evenmin tijdens het lezen. Elke leerling van onze school, ruim 1900 in totaal, heeft een stripboek gekregen. De reacties waren erg leuk, zowel van de leerlingen die zelf een strook getekend hadden, als van de leerlingen van andere klassen. Het leuke van de strip is dat alle elementen over Egypte die in de mentorlessen aan de orde zijn geweest, zoals de piramides, het leven van alledag, de kleding en dergelijke vanzelf in de strip terugkomen. Spelenderwijs zijn deze onderdelen door de leerlingen getekend in de strip. Een mooiere verwerking van leerstof kun je je als docent(en) niet wensen. Ook het enthousiasme van de leerlingen mag niet onvermeld blijven. Jonge mensen houden van strips. Het samenwerken als groep aan een dergelijk project schept een band. Een korte reactie van Mark, nadat de leerlingen hun strook getekend hadden, illustreert dit duidelijk: 'Ik las al veel strips en nu kon ik ze zelf gaan tekenen. Ik vond het verhaal van Herodotus ook leuk. Bovendien mocht je je eigen stijl gebruiken.' Natuurlijk zijn er altijd enkele leerlingen per klas die wat meer moeite hebben met tekenen. De opdracht is dan ook breed, het is ook mogelijk digitale foto's te maken of in 3D op computer te werken. Dit zijn gegenereerde plaatjes op de computer. Het is een bewerkelijke manier van

visualiseren. Je bouwt je plaatjes letterlijk op in de computer door middel van draadmodellen waar je texturen overheen legt. Het is leuk om te zien dat leerlingen deze technieken oppikken en daarmee gaan experimenteren.

De jaren zestig

Het thema dat nu aan de orde is, 'De jaren zestig', spreekt tot de verbeelding, ook omdat de ouders van onze leerlingen deze tijd hebben meegeemaakt. Natuurlijk is de muziek uit die tijd fantastisch om te laten horen en zien! Er is aardig wat beeldmateriaal beschikbaar van muziekoptredens, zoals het onvergetelijke Woodstockfestival. Ook de musical *Hair* wordt door de leerlingen zeer gewaardeerd. Uit dit soort materiaal ontstaat een duidelijk tijdsbeeld. De aankondiging van het stripverhaal werd dan ook heel positief ontvangen; zo zegt Elke: 'Ik vind het geweldig om over de Sixties te tekenen, de Flower Power is een supergaaf onderwerp.' En Marlijn vult aan: 'Ik vind het gaaf dat je met zijn allen een strip kan maken en dan vooral over de jaren zestig.'

De titel van het stripverhaal is *Haar*. Het verhaal van de musical *Hair* hebben we echter niet letterlijk overgenomen, omdat dat voor een

stripverhaal te mager is vanwege de vele liedjes. De musical vormt wel de rode draad van het verhaal. Als docent is het leuk om te zien hoe leerlingen hun eigen research plegen. Een leerling had strook 126 met de volgende tekst: 'Maar er was een klein probleem dat Hi(hippie) over het hoofd had gezien.' Je ziet daarbij het hoofd van J. en op de achtergrond een grote tractor met aan het stuur een oudere boer en aan weerszijden een uit de kluiten gewassen zoon. De leerling wist niet hoe hij een tractor moest tekenen. Internet bood uitkomst: plaatjes van verschillende tractoren zorgden ervoor dat hij op zijn strook een juweel van een tractor kon tekenen. Ook nieuwe ontwikkelingen op het gebied van beeldverhalen worden door leerlingen al toegepast. Een leerlinge heeft bij haar strook over *Haar* de typische Japanse mangastijl gebruikt. Deze manier van tekenen geeft mensen de mogelijkheid om vrij snel tot een mooi beeldverhaal te komen. In deze stijl worden tekeningen opgebouwd uit een aantal basiselementen met betrekking tot lay-out en tekenstijl. Het is een dynamische tekenstijl, een soort universeel handschrift voor het visualiseren van een verhaal. Afhankelijk van je eigen creativiteit kun je aan de tekening een eigen draai geven.

Erkenning

Langzamerhand krijgt de strip als medium erkenning. Ze levert niet alleen oppervlakkig amusement. Een beeldverhaal kan een fantasierijke, avontuurlijke uitlaatklep zijn, maar kan tegelijkertijd de maatschappelijke visie van de striptekenaar weergeven. De jeugd leest veel strips, maar ook volwassenen kun je erop betrappen dat ze tijdens het openslaan van de krant snel even de strips bekijken. Tegenwoordig maken dagbladen en tijdschriften veel gebruik van strips. Wij als docenten CKV-1 zijn blij met *Farao Feros* en met *Haar*. De strip betekent voor onze leerlingen een leuke verwerking van de leerstof en een creatieve invulling die zelfs met een groep van 220 leerlingen geweldig werkt!

Ine Pels is coördinator van het vak CKV-1 op het Dr.-Knippenbergcollege in Helmond. Dit artikel is totstandgekomen met medewerking van haar collega Michael Grefrath en van strip- en reclametekenaar Rolf Thijssen. Hij is verbonden aan het ontwerpbureau Deamer Media Design. ■

Meer informatie

www.stripsindeklas.nl
www.deamermediadesign.nl
www.dr-knippenbergcollege.nl